

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŠKOLA:	Gymnázium Chomutov, Mostecká 3000, příspěvková organizace
AUTOR:	Mgr. Monika ŠLÉGLOVÁ
NÁZEV:	VY_32_INOVACE_06A_03 Kyslík I
TEMA:	NEKOVY
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.0816
DATUM TVORBY:	15. 2. 2013

ANOTACE

Materiál je určen pro studenty 2. ročníku 4letých a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, do předmětu Chemie, kapitola Nekovy.

Tento materiál slouží k výkladu učiva o výskytu, vlastnostech, reaktivitě, přípravě, výrobě a využití kyslíku.

První část je určena jako podpora výkladu učitele a je doplněna hypertextovými odkazy na ilustrační obrázky a videa laboratorní přípravy kyslíku (v ideálním případě je vhodné doplnit reakce reálnými pokusy podle možností vyučujícího). Část věnovaná frakční destilaci vzduchu je doplněna animovaným gifem, na kterém žáci názorně uvidí podstatu zkapalňování plynů. Žáci mohou tuto část použít jako podklad pro zápis do sešitu.

Druhá část obsahuje kontrolní otázky k upevnění a aplikaci získaných znalostí, které mohou žáci doplňovat do sešitu, nebo do promítaného zadání na tabuli fixem, nebo pomocí světelného pera na interaktivní tabuli.

Tuto část lze použít po vytištění jako pracovní list.

Správné odpovědi jsou se zadáním propojeny hypertextovým odkazem.

Materiál je určen pro interaktivní výuku.

Veškeré hypertextové odkazy jsou platné ke dni vytvoření díla.

KYSLÍK (Oxygenium) O

- Objeven 1774
- Elektronová konfigurace $[\text{He}]2s^2 2p^4 \rightarrow 6 \text{ val. } e^-, 2 \text{ nespárované}$
- VI. A skupina, elektronegativita 3,4 $\rightarrow \text{ox. č. } -\text{II}$
- Nejrozšířenější prvek na Zemi
- 3 izotopy: ${}^{16}_8\text{O}$ (99,7%), ${}^{17}_8\text{O}$, ${}^{18}_8\text{O}$

1. Výskyt:

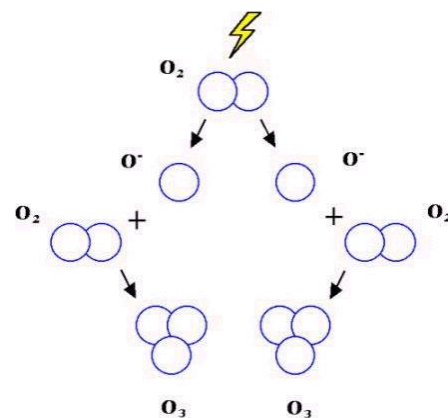
Volný – v atmosféře (21%) jako O_2 ($\text{O}=\text{O}$) nebo jako O_3 (ozón)

ozónová vrstva – 25-30 km nad povrchem, ochrana proti UV záření, její zeslabení $\rightarrow$ vzrůst kožních nádorů

http://www.aldebaran.cz/bulletin/2012_11/Ozone_cz2.png

<http://files.astronauti.cz/200000479->

1ae601be01/ozone_omi_201010.jpg

Obrázek 1: vznik ozónu

Vázaný – v anorganických sloučeninách: horniny, minerály, voda

v organických sloučeninách (biogenní prvek)

2. Vlastnosti:

Plyn bez barvy, chuti a zápachu, zkapalněný lehce namodralý

Nekov, těžší než vzduch

Stabilní el. konf. získá 3 způsoby:

1. **Přijetím $2e^- \rightarrow \text{O}^{2-}$**

2. **Vytvořením jedné dvojně nebo dvou jednoduchých kovalentních vazeb**

3. **Kombinací 1. a 2. $\rightarrow$ vznik OH^-**

3. Reaktivita:

Reaguje se všemi prvky $\rightarrow$ oxidace, vznik oxidů (jedno z nejsilnějších ox. činidel)

Pomalá oxidace – dýchání, zvětrávání, koroze

Rychlá oxidace – hoření (plamen = světelné efekty vznikající hořením plynů a par)

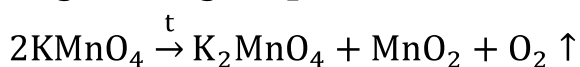
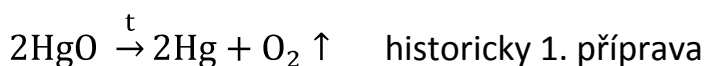
V malém množství rozpustný ve vodě $\rightarrow$ život ve vodě (rozpustnost klesá s $\uparrow t$)

Ozón O_3 : $\text{O}_2 + \text{O} \rightleftharpoons \text{O}_3$

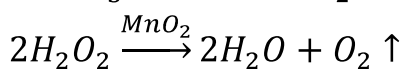
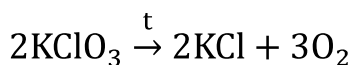
vzniká tam, kde se O_2 štěpí na atomární O (např. účinkem el. výboje - blesku, UV zářením), je nestálý a jedovatý

4. Laboratorní příprava kyslíku:

Tepelným rozkladem některých sloučenin

video: <http://www.youtube.com/watch?v=ttTTWNDpo6c>

video: <http://www.youtube.com/watch?v=unnuvLE62Jc>

5. Průmyslová výroba kyslíku:

frakční destilace zkapalněného vzduchu – vzduch se stlačuje a ochlazuje na -200°C

dalšími produkty jsou dusík a vzácné plyny

jedna z největších výroby ve světě

video: <http://www.dynamicscience.com.au/tester/solutions/chemistry/gas/fractionaldistofair.gif>

6. Použití kyslíku:

- V hutnictví – k pražení rud
- K řezání a svařování kovů (kyslíkovodíkový a kyslíkoacetylenový plamen)
- Do dýchacích přístrojů
- Kapalný – raketové palivo

Kontrolní otázky

Kontrolní otázky:

1. Vyberte z uvedených dějů ty, které lze zařadit do kategorií pomalá – rychlá oxidace:

Vznik měděnky, odbourávání ethanolu v lidském těle, neutralizace, ohňostroj, tlení listí, pálení dřeva, koroze na mostní konstrukci, vznik vodního kamene.

Pomalá oxidace:

Rychlá oxidace:

??? Které děje nepatří mezi oxidační???

2. Z nabízených sloučenin vyberte ty, z nichž byste v laboratoři mohli připravit kyslík:

H_2SO_4 , $KMnO_4$, CO_2 , $NaCO_3$, H_2O_2 , $KClO_3$, $NaOH$, $CuSO_4$, $AgNO_3$, H_2CO_3

Kterou látku byste si vybrali pro přípravu kyslíku vy? Navrhněte postup.

3. Které látky způsobují úbytek ozónu?

4. Vypište chemické vzorce co nejvíce přírodních látek obsahující vázaný kyslík:

5. Kyslík je důležitou průmyslovou látkou uveďte příklady jeho využití:

ŘEŠENÍ

Správné odpovědi na kontrolní otázky:

1. Vyberte z uvedených dějů ty, které lze zařadit do kategorií pomalá – rychlá oxidace:

Pomalá oxidace: **vznik měděnky, odbourávání ethanolu v lidském těle, tlení listí, koroze na mostní konstrukci.**

Rychlá oxidace: **ohňostroj, pálení dřeva**

??? Které děje nepatří mezi oxidační??? **neutralizace, vznik vodního kamene**

2. Z nabízených sloučenin vyberte ty, z nichž byste v laboratoři mohli připravit kyslík:

H_2SO_4 , **KMnO_4** , CO_2 , NaCO_3 , **H_2O_2** , **KClO_3** , NaOH , CuSO_4 , AgNO_3 , H_2CO_3

Kterou látku byste si vybrali pro přípravu vodíku vy? Navrhněte postup.

3. Které látky způsobují úbytek ozónu?

freony – organické sloučeniny chloru a fluoru

4. Vypište chemické vzorce co nejvíce přírodních látek obsahující vázaný kyslík:

např.: H_2O , SiO_2 , CO_2 , CaCO_3 , $\text{CaSO}_4 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$, Fe_3O_4 , Al_2O_3 , ...

5. Kyslík je důležitou průmyslovou látkou uveďte příklady jeho využití:

dýchací přístroje, pražení sulfidových rud, řezání kovů, raketové palivo

Citace:

Archiv autora

VACÍK, Jiří a kol. *Přehled středoškolské chemie*. Praha: SPN, 1996, ISBN 80-85937-08-5.

Obr. 1: JAKUBEC, Karel. *Wikipedia* [online]. [cit. 11.2.2013]. Dostupný na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ozon_01.jpg